

وقتی آدم‌ها به درون خود بازمی‌گردند

چند هفته‌ای است شبکه يك سيما با مجموعه «حیرانی» میزبان خانه‌های مردم است. بیننده پروپاقرص این شبکه که سال‌هاست عادت کرده نظاره‌گر مجموعه‌هایی با روایت گونه‌هایی اجتماعی باشد، این بار با سریالی روبه‌روست که شاید بیشتر از آن که برای بیننده خود یک مجموعه تفریحی به شمار آید یک روایت امروزی با ساختاری اجتماعی است.

پای صحبت عوامل مجموعه حیرانی

وقتی آدم‌ها به درون خود بازمی‌گردند

جام جم آنلاین: چند هفته‌ای است شبکه يك سيما با مجموعه «حیرانی» میزبان خانه‌های مردم است. بیننده پروپاقرص این شبکه که سال‌هاست عادت کرده نظاره‌گر مجموعه‌هایی با روایت گونه‌هایی اجتماعی باشد، این بار با سریالی روبه‌روست که شاید بیشتر از آن که برای بیننده خود یک مجموعه تفریحی به شمار آید یک روایت امروزی با ساختاری اجتماعی است. مجموعه حیرانی به تهیه‌کنندگی رضا جودی و کارگردانی دو زوج هنری کیوان علی‌محمدی و امید بنکدار در 26 قسمت 45 دقیقه‌ای در حال پخش از شبکه يك سيماست.

این مجموعه که مانند سایر آثار سینمایی این دو کارگردان، جمعی از بازیگران نام‌آشنای سینما و تلویزیون را جمع کرده درباره بازگشت آدم‌ها به درونیات خود و گذشته آنهاست. آنجا که این دورنما به زندگی و خاطرات دوران کودکی، آدمیان را به ورطه حیرانی می‌کشد.

داستان مجموعه درباره جوانی به نام پولاد مرزبان است که پس از سال‌ها به ایران بازمی‌گردد. دیدن دوباره آشنایان قدیمی و روبه‌رو شدن با جامعه‌ای که سال‌ها از آن دور بوده، او را با ماجراهای مختلفی روبه‌رو می‌کند.

در مجموعه حیرانی بازیگرانی چون ستاره اسکندری، فرخ نعمتی، حمیدرضا پگاه، مریم بوبانی، بابک حمیدیان، هومن سیدی، آزاده صمدی، مهرداد صدیقیان، فریبا جدی‌کار، پرویز پورحسینی و باقی هنرمندان ایفای نقش می‌کنند.

رازگشایی حیرانی یک شخصیت

فیلمنامه این سریال را مهشید تهرانی و رویا اسدی نوشته‌اند. هر دوی آنها فارغ‌التحصیل رشته نمایش از دانشکده هنرهای زیبا هستند.

رویا اسدی می‌گوید: حدود سال 86 بود که ما فعالیت مشترک خود را در زمینه فیلمنامه‌نویسی آغاز کردیم. اولین کار مشترکمان نگارش مجموعه 90 قسمتی «پاتوق» برای شبکه يك سيما بود. بعد از آن چند قصه مختلف داشتیم که مایل بودیم روی آنها کار کنیم و قصه حیرانی در نهایت برای نگارش انتخاب شد، چون قصه‌ای جذاب با نقاط تعلیق فراوان و شخصیت‌های قابل پرداخت داشت. این کار دو بار بازنویسی شد و نهایتاً سال 89 به تصویب شورای فیلمنامه‌نویسی سیما رسید. بالاخره تصمیم بر آن شد تا رضا جودی، تهیه‌کنندگی این پروژه را به عهده بگیرد.

اسدی معتقد است همفکری دوجانبه دو نویسنده با یکدیگر که تا حد زیادی همپوشانی فکری بالایی داشته و باعث بالا رفتن کیفیت یک اثر می‌شود.

وی در ادامه صحبت‌هایش می‌گوید: نوع نگاه و طرزفکر من و مهشید تهرانی به واسطه سال‌ها دوستی با یکدیگر بسیار به هم نزدیک و شبیه است. درباره حیرانی هم غیر از این نبود. طرح را با هم نوشتیم، با هم شخصیت‌پردازی کردیم و در نهایت به یک قصه جامع رسیدیم. فیلمنامه حیرانی یک ملودرام اجتماعی است با قصه‌ای پرکشش و شخصیت‌هایی ملموس. بسیار دقت کردیم تا جاهایی قصه ما خطی پیش برود و در جایی هم مخاطب را با یک قصه غیرخطی درگیر کردیم، چراکه می‌دانستیم تماشاگر با این سبک ارتباط بسیار خوبی برقرار می‌کند. در نگارش فیلمنامه هم سعی کردیم علاوه بر داستان اصلی، رویدادهای فرعی را لحاظ کرده باشیم که به جذابیت اثر کمک کند.

وی در ادامه می‌افزاید: در این اثر تلاش شده نگاه نویی به موضوع شود، چرا تماشاگر ایرانی ملودرام را دوست دارد، بخصوص يك ملودرام خانوادگی را؟ به هر حال تاثیر حرف‌های این مجموعه زیاد است.

یکی از ویژگی‌های فیلمنامه حیرانی، شخصیت‌پردازی زنان قصه است. زن‌ها در درون قصه جایگاه خاصی دارند و در پیشبرد آن حرف

اصلی را می‌زنند. درست است که شخصیت اصلی سریال ما، یک مرد است که از خارج به ایران برمی‌گردد، اما در حقیقت همه شخصیت‌های کلیدی این سریال زن هستند، چون باور داریم نقش زن‌ها در جامعه و خانواده برای حل مشکلات، حیاتی و مهم است.

اسدی می‌گوید: اگر مخاطب سریال خوبی دقت کرده باشد، می‌بیند تصمیم‌گیری شخصیت‌های زن قصه بسیار در پیش‌برد داستان اثرگذار است. مثلاً عطیه، یکی از شخصیت‌های اصلی داستان بتدریج گره اصلی قصه را باز می‌کند. در ادامه هم شخصیت‌های زن دیگری به قصه وارد می‌شوند که در نوع خود خاص هستند.

اسدی در پاسخ به این سوال که چرا در فعالیت‌های هنری خود کم‌کار است، می‌گوید: فیلمنامه‌نویسی برای من کاری بسیار جدی است و سعی می‌کنم در انتخاب موضوعاتی که قرار است بنویسم وسواس زیادی به خرج دهم. یکی از چیزهایی که برای ما اهمیت داشت این بود که شخصیت‌ها کاملاً ملموس و واقعی به نظر برسند و بیننده بتواند برای تک‌تک آنها مابه‌ازای خارجی پیدا کند. دیگر این که سعی کردیم در هر قسمت به صورت قطره‌چکانی به مخاطب خود اطلاعات بدهیم تا فقط بخش کوچکی از گره داستان باز شود.

در ادامه داستان و با سیر رازگشایی‌های اندک مخاطب متوجه می‌شود که پولاد، شخصیت اصلی قصه خواهر دوقلویی دارد که این اتفاق تاثیر عاطفی عمیقی روی او می‌گذارد.

وی در خاتمه یادآور می‌شود: واقعیت این است که خیلی از جوان‌های داخل کشور تمایل دارند زندگی خارج از کشور را تجربه کنند؛ اما در عین حال خیلی از هموطنانی که دور از کشور زندگی می‌کنند، میل به بازگشت دارند. در کل این بازگشت نقطه شروع سریال ما شد.

از شبانه‌روز تا حیرانی

کیوان علی‌محمدی و امید بنکدار که پیش از این هم سابقه همکاری در فیلم‌های سینمایی شبانه و شبانه‌روز را دارند، این بار در نخستین تجربه سریال‌سازی خود مجموعه حیرانی را با همکاری مشترک یکدیگر کارگردانی کرده‌اند؛ مجموعه‌ای که به اعتقاد هر دوی آنها قرار است ذائقه مخاطب را تغییر دهد.

بنکدار در پاسخ به این پرسش که ساخت مجموعه حیرانی با این سبک و سیاق خطر بزرگی برای مخاطب تلویزیونی محسوب می‌شده در پاسخ می‌گوید: در دورانی که شبکه‌های مختلف تلویزیونی و رادیویی ماهواره‌ای، تلویزیون‌ها و رادیوهای اینترنتی و ده‌ها شبکه فارسی‌زبان مختلف رقابت تنگاتنگی را با تلویزیون ما پیش گرفته‌اند، برای قدرتمندی در این رقابت چاره‌ای جز تنوع و افزایش میزان جذابیت در تولیدات تلویزیون وجود ندارد.

تنوع می‌تواند با ایجاد حق انتخاب‌های متفاوت به مخاطب، روی او را به سمت شبکه‌های داخلی که در تناسب با فرهنگ و اخلاق و مذهب ما قرار دارد برگرداند و او را از برنامه‌هایی که مروج بی‌اخلاقی، بی‌بندوباری و بی‌فرهنگی است، دور نگه دارد.

مجموعه حیرانی به عنوان یک نمونه پیشنهادی برای ایجاد تنوع در ساختارهای بصری و روایی در تلویزیون و با تلاش پیگیر و بی‌وقفه یک گروه همدل و همراه ساخته شد. استفاده از یک گروه حرفه‌ای و خلاق پشت دوربین و بهترین ترکیب بازیگرانی که در حد توان این پروژه بود و استفاده از یک متن جذاب و پرچالش، از جمله تلاش‌های ساخته شدن این مجموعه بود و حاصل آن سریالی شده است که امیدواریم مورد پسند مردم نازنین میهن‌مان قرار گیرد.

حیرانی به دلیل تفاوت‌هایش شاید در قسمت‌های آغازین با برخی مخاطبان احساس غریبگی می‌کرد، اما اگر آن گروه از بینندگان با قصه همراه شوند، به ساختارهای تازه تدوین و ترکیب‌های تصویری عادت می‌کنند و با نوع دیگری از سریال آشنا می‌شوند.

تلاش دوسویه گروه سازنده و تلاش مخاطبان برای آشنایی با چنین کارهایی می‌تواند به گام بلند و رو به جلویی برای گسترش سلیقه مخاطبان بدل شود که تداوم تولید محصولات متفاوت چشم‌انداز گسترده‌ای از گونه‌های مختلف فیلم و سریال را برای تلویزیون کشور ما به ارمغان آورد.

بنکدار معتقد است: مشکل بزرگ چند سال اخیر در عرصه مجموعه‌های تلویزیونی، فقر فیلمنامه است. بیشتر کارهای تلویزیونی فیلمنامه ندارد و یک سری مضامین تکراری است؛ نکته‌ای که در حیرانی هم دیده می‌شود، اما این مجموعه پیچ در پیچ و هزارتوست، با علم این که همیشه همه ما به دنبال ریشه‌های خودمان می‌گردیم. شیرین‌ترین خاطراتمان همیشه خاطرات دوران کودکی‌مان است.

جذاب‌ترین چیزهایی که در ذهن‌مان است مدرسه و بچگی‌هایمان است، چون اینها ما را به جایی متصل می‌کند که به آن تعلق داریم. به همین دلیل هویت، یکی از ریشه‌دارترین تم‌هاست. حیرانی هم از همین می‌گوید. این که چطور با جستجو کردن ریشه‌هایمان

می‌توانیم آدم بهتری باشیم یا زندگی بهتری داشته باشیم.

بازی رنگ و شخصیت‌پردازی

شیده محمودزاده، طراحی لباس را در مجموعه حیرانی به عهده دارد. او فارغ‌التحصیل رشته طراحی لباس از دانشگاه حوزه هنری است.

وی می‌گوید: پیش از این هم در فیلم سینمایی شبانه‌روز با این دو کارگردان همکاری داشتم و تا حد زیادی با سلیقه آنها آشنایی دارم. معمولاً طراحی لباس و صحنه در آثار این دو کارگردان نقش اساسی دارد. به همین دلیل از همان ابتدا تصمیم بر آن شد تا طراحی صحنه و لباس در این مجموعه به عهده دو گروه مختلف باشد.

محمودزاده معتقد است همیشه در کارهایی که به عهده می‌گیرد تلاش می‌کند تا زیبایی صحنه را همراه با رنگ‌هایی که برای طراحی لباس بازیگران در نظر می‌گیرد دوچندان کند.

او می‌افزاید: از همان ابتدا بنا به خواست کارگردان تصمیم گرفتیم رنگ‌ها تا حد زیادی یکدست باشد و مخاطب تضاد زیادی در تنوع رنگ‌ها احساس نکند، چرا که قرار بود دگرگونی و حیرانی کاراکترهای اصلی قصه به مرور زمان به بیننده نشان داده شود و من هم باید تلاش می‌کردم تا رنگ‌هایی را برای پوشش بازیگران در نظر بگیرم که این حس را به مرور زمان منتقل کند.

او در ادامه می‌گوید: معمولاً فیلمنامه را می‌خوانم و بسته به حال بازیگر، رنگ‌ها را انتخاب می‌کنم؛ چرا که در این گونه داستان‌های رئال خیلی سلیقه شخصی طراح دخیل نیست و حال بازیگر است که ما را در مسیر انتخاب درست قرار می‌دهد.

در مجموعه حیرانی از تعویض لباس استفاده نکردیم، چون لباس‌های مختلف باعث می‌شد بیننده احساس کند حال بازیگر دستخوش تغییر شده و ما از این اتفاق پرهیز کردیم. کوشیدیم همه چیز به مرور زمان برای مخاطب رو شود.

همراهی تصویر و دیالوگ در شخصیت‌پردازی

خیلی از تماشاگران که به گفته عوامل سازنده مجموعه حیرانی سبک و سیاق قاب‌بندی و تدوین را یک بدعت و نوآوری در تلویزیون می‌دانند گمان می‌کنند تصویربرداری این مجموعه چیز عجیب و دور از ذهنی است. این صحبتی است که مدیر تصویربرداری مجموعه حیرانی عنوان می‌کند. مرتضی پورصمدی، بازیگر سرشناس سازمان صدا و سیماست.

به گفته این تصویربردار باسابقه، آن چیزی که در این مجموعه به نظر جدید می‌آید خود تصویربرداری نیست، بلکه انتخاب نما، نوع میزانشن و نیز قاب‌بندی که برای تک‌تک نماها در نظر گرفته شده با طراحی ویژه و فکر از پیش تعیین شده است.

پورصمدی پیش از این هم در فیلم‌های سینمایی شبانه‌روز با امید بنکدار و کیوان علی‌محمدی کار کرده و به گفته خودش کاملاً با سلیقه و سبک و سیاق کاری این دو کارگردان آشناست.

وی در ادامه صحبت‌هایش می‌گوید: پیش از این هم در سال‌های گذشته تصویربرداری کارهای مستند انجام می‌دادم و سعی کردم این گونه سبک کاری را در کارهای داستانی هم داشته باشم. برای همین هم است که تصویربرداری در مجموعه حیرانی به نظر مستندگونه می‌آید. در کل با این روال کاری خیلی بیگانه نیستم، چرا که فکر می‌کنم جسارت خاصی در کارهای این دو کارگردان به چشم می‌خورد که در نوبه خود قابل توجه است.

پورصمدی در ادامه صحبت‌هایش می‌گوید: ساختار بصری هر فیلم یا سریال در آغاز قصه تعریف می‌شود. این قصه است که تعریف می‌کند تصویر باید چگونه باشد. با این حال هر کدام از نماهای این مجموعه با تفکر خاصی طراحی شده و حیرانی از آن مجموعه‌هایی است که تصویر و دیالوگ را با هم در شخصیت‌پردازی همراهی می‌کند.

شب‌نم مدنی